

Projectplan

Stemmen uit de praktijk 2

Ervaringsdeskundigen van allochtone herkomst geven voorlichting over psychische problematiek in de eigen gemeenschap

Pilot: Voorlichting aan de Marokkaanse gemeenschap

Projectplan d.d. 6 september 2008

Doelstelling en kernactiviteiten van het Steunpunt GGZ Utrecht

Het Steunpunt GGZ Utrecht is een onafhankelijke, laagdrempelige organisatie, die vanuit ervaringsdeskundigheid werkt aan regieversterking van mensen met psychiatrische problematiek en hun omgeving, waardoor zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie bevorderd worden. Het Steunpunt GGZ realiseert deze doelstelling door:

1. Vanuit ervaringskennis individuele ondersteuning te bieden aan mensen in alle leeftijdsfasen, die zelf of in hun omgeving te maken hebben met psychische, psychosociale of psychiatrische problematiek.
2. Ervaringskennis (van mensen met psychiatrische problematiek en hun omgeving) te ontwikkelen en de betrokkenen te leren daar op een deskundige wijze gebruik van te maken, onder andere in woon- en werkrelaties.
3. Het bieden en organiseren van voorlichting, informatievoorzieningen en publieksactiviteiten die leiden tot regieversterking van mensen met psychiatrische problematiek en hun omgeving, en vergroting van acceptatie en maatschappelijke participatie.

Opdracht

'Samen Deskundig' is een cursusprogramma dat door het Steunpunt GGZ Utrecht is samengesteld om de ervaringsdeskundigheid van GGZ-cliënten te ontwikkelen. Inzet is om deelnemers de instrumenten te geven om bewuster met hun ervaring als GGZ-cliënt om te gaan, deze te verwoorden en ze actief, zelfbewust en productief in te zetten, niet alleen in hun persoonlijke contacten, woonomgeving en sociale relaties, maar ook in werk, dagelijkse bezigheden en opleiding. Deelnemers verwerven op deze manier kennis en mogelijkheden om hun leven weer in eigen hand te nemen en participatie in de samenleving te verbeteren. Samen Deskundig past in de lijn die cliënten en cliëntenorganisaties in de geestelijke gezondheidszorg hebben ingezet om instrumenten te ontwikkelen gericht op empowerment en 'herstel'.

In het kader van dit programma van het Steunpunt GGZ heeft Zon MW in 2005 het project 'Stemmen uit de Praktijk' gefinancierd, dat zich specifiek richt op cliënten van allochtone herkomst. Het Project werd met succes afgerond door een groep deelnemers van Marokkaanse, Antilliaanse, Turkse, Poolse en Iraanse herkomst en resulteerde onder andere in een bundel met ervaringsverhalen van allochtone ervaringsdeskundigen (bijlage). De deelnemers maken deel uit van de pool van ervaringsdeskundigen die binnen het Steunpunt GGZ meewerken aan voorlichting en training onder ander op hogescholen, binnen ggz-instellingen en binnen instanties (o.a UWV, THD e.d.). De werkwijze van het project is t.b.v. kennisoverdracht beschreven in een draaiboek, wordt landelijk in een overdraagbare vorm overgenomen door de Stichting LOC-LPR, en is terug te vinden in een good practice beschrijving van Mikado, het kenniscentrum interculturele gezondheidszorg..

Een van de constatering van Stemmen uit de Praktijk was dat er binnen veel allochtone gemeenschappen een taboe rust op 'psychiatrie' en dat mensen van allochtone herkomst, die te lijden hebben van psychiatrische problematiek, binnen hun eigen gemeenschap worden geconfronteerd met vooroordelen, uitstoting en stigmatisering. Dit belast hun mogelijkheden en kansen op herstel en succesvolle rehabilitatie. Een tweede constatering was dat door dit taboe de kennis over geestelijke gezondheid en gezondheidszorg onder allochtonen in Nederland beperkt blijft. Dat heeft tot gevolg dat psychische problemen soms te laat worden herkend (pas als crisis optreedt), te laat worden behandeld en soms ook verkeerd worden behandeld. De resultaten van het onderzoek Crisisopvang

bij Allochtonen' (R. Mohammed/Steunpunt GGZ, 2005) dat is gefinancierd door de Provincie Utrecht ondersteunen deze conclusies.

Volgens de betrokken ervaringsdeskundigen zou het van belang zijn om een voorlichtingstraject te starten richting de eigen gemeenschap. Dat zou erop gericht moeten zijn om het taboe op psychiatrie en het hebben van psychische problemen te verminderen en het onderlinge gesprek op dit soort problematiek binnen de gemeenschappen te ondersteunen. 'Papier' is daarvoor geen effectief instrument en het boekje 'Stemmen uit de Praktijk' waarin de deelnemers van allochtone herkomst hun ervaringsverhaal vertellen, zou in beelden moeten worden gevat, in eigen taal en ook toegankelijk voor mensen die slecht lezen en schrijven. Deze constatering over laaggeletterdheid en cultuurverschillen als obstakel en de voorkeur voor het gebruik van beeldend materiaal in voorlichtingstrajecten worden onderschreven door het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (www.nigz.nl) in hun adviezen over voorlichting aan allochtone gemeenschappen.

Steunpunt GGZ wil de verhalen van de ervaringsdeskundigen die zijn verzameld in het project 'Stemmen uit de Praktijk' op DVD zetten (korte voorlichtingsfilm) en gebruiken in een voorlichtingstraject, waarin ervaringsdeskundigen van allochtone herkomst, het gesprek aangaan binnen de eigen gemeenschap over het leven met psychiatrische problematiek. Als eerste stap wil I het Steunpunt een pilot uitvoeren met een productie gericht op de Marokkaanse gemeenschap in Utrecht. De Keuze is gevallen op de Marokkaanse gemeenschap, omdat uit epidemiologisch onderzoek is gebleken dat psychiatrische problematiek daarbinnen relatief vaker voorkomt en omdat er gerapporteerd wordt dat het stigma op psychiatrische problematiek sterk en hardnekkig is. Dit projectplan betreft deze pilot-productie en aansluitend voorlichtingstraject.

Doelstelling van het project is om door middel van voorlichting, dialoog en ontmoeting, de acceptatie van mensen met psychiatrische problematiek van allochtone herkomst binnen de eigen gemeenschap te vergroten, en zo hun kansen en mogelijkheden op herstel en integratie in de gemeenschap als patiënt te verbeteren.

Om de methodiek op een gestructureerde wijze te ontwikkelen is ervoor gekozen om een pilotproject te ontwikkelen in de Marokkaanse gemeenschap in Utrecht, een korte videofilm te produceren in samenwerking met Marokkaanse zelforganisaties, en een voorlichtingstraject uit te voeren, op grond van de ervaringen van de betrokken ervaringsdeskundigen van Marokkaanse herkomst.

Het project levert twee resultaten op:

1. Een korte videoproductie, specifiek gericht op de Marokkaanse gemeenschap, c.q. personen van Marokkaanse herkomst
2. Een beproefde methodiek om met behulp van de dvd, inzet van ervaringsdeskundigen en samenwerking met zelforganisaties een voorlichting te geven binnen een gemeenschap van allochtone herkomst.

Activiteiten

Het project is een uitvloeisel van het 'Stemmen uit de praktijk' van het Steunpunt GGZ en sluit aan bij de structuur en werkwijze van dat project. Dat betekent dat de begeleider en de groep ervaringsdeskundigen die in dat verband is opgeleid wordt betrokken bij de ontwikkeling van de videoproductie en het uitvoeren van een voorlichtingstraject. Om het doel te realiseren worden de volgende fasegewijze activiteiten onderscheiden.

0. Voorbereiding en projectontwikkeling: het Steunpunt GGZ heeft daarvoor een kleine stimuleringssubsidie gekregen van het OGGZ-stimuleringsfonds van de gemeente Utrecht
1. Analyse (demografisch, sociaal, gezondheid) van de Marokkaanse gemeenschap in Utrecht, op grond van monitor van de GG&GD. Inventarisatie van good practices op terrein van voorlichting aan mensen van Marokkaanse herkomst in Nederland (in overleg met NIGZ en Mikado).
2. Het realiseren van samenwerking van de 'Stemmen uit de praktijk'-groep met één of meerdere zelforganisaties in de Marokkaanse gemeenschap in Utrecht. Het Steunpunt GGZ heeft eerder samengewerkt met Al Amal, de organisatie die zich ervoor inzet om het persoonlijke welzijn van -voornamelijk- Marokkaanse vrouwen en hun kinderen in de wijk Kanaleneiland te verbeteren, met name op het gebied van scholing, gezondheid, opvoeding, vrijetijdsbesteding en veiligheid. Al Amal heeft een groot bereik onder Utrechtse burgers van Marokkaanse herkomst en is startpunt voor samenwerking. Resultaat is een samenwerkingsovereenkomst met een of meerdere zelforganisaties, en instellen van een projectteam.

3. In gesprek met deze organisatie wordt de gewenste boodschap en inhoud van de videoproductie en de globale opzet van het voorlichtingstraject ontworpen. Resultaat is een plan van aanpak op maat, met een nadere analyse van het taboe: wat is het? Wat bepaalt het en hoe kan het worden veranderd?. Daarnaast wat bepaalt acceptatie en integratie en hoe kan dit worden bevorderd. Wat zijn kritische factoren daarin en wie zijn sleutelfiguren in de gemeenschap?
Daarbij wordt gebruik gemaakt van de ervaringen met een soortgelijk project in Amsterdam: 'GGZ-Amsterdam Zuidoost Kiest Kleur', waarmee goede collegiale contacten bestaan. De methodiek van dat project is uitgeschreven (AMC-De Meren) en de coördinator van deze activiteit kan worden geconsulteerd. Resultaat van deze activiteit is een overzicht van kritische factoren voor goede voorlichting en overzicht van de voorwaarden waaronder de film effectief kan worden ingezet binnen de Marokkaanse gemeenschap.
4. Ontwikkeling van de videofilm. Vertrekpunt zijn de ervaringen en de inbreng van de deelnemers van Stemmen uit de praktijk. Doel van de videofilm is om het taboe op psychiatrische problematiek binnen de Marokkaanse gemeenschap te doorbreken, het gesprek over die problematiek en over de geestelijke gezondheidszorg te stimuleren, en de acceptatie van de mensen die daarmee te maken hebben te vergroten. Voor de videoproductie is er contact gelegd met productiebedrijf 'De Filmsmederij' in Utrecht en de audiovisuele dienst van Altrecht. De première van de film zal zijn tijdens een publieksmanifestatie, waarin het product wordt gepresenteerd en de betrokkenen die het voorlichtingstraject gaan uitvoeren worden voorgesteld. Resultaat: bijeenkomst met zestig deelnemers, informatie in de pers, publiek commitment van sleutelfiguren met de campagne.
5. De volgende fase is het daadwerkelijk uitvoeren van het voorlichtingstraject. Voorgestelde werkwijze daarin volgt de (beproefde) strategie die in het Amsterdamse 'Kiest-Kleur'-project is gevolgd. Daar wordt nu gewerkt met intermediairen uit de beoogde gemeenschappen die een brug slaan tussen GGZ en allochtone gemeenschappen. Dat resulteert in betere bekendheid met elkaar, een continue toegang tot de gemeenschap voor voorlichting en meer dialoog. Steunpunt GGZ wil een van de ervaringsdeskundigen aanstellen als intermediair, met een drieledige opdracht:
 - a. Contactleggen tussen Steunpunt GGZ/GGZ en zelforganisaties van mensen van Marokkaanse herkomst.
 - b. Organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten en gespreksgroepen over het hebben van psychische problematiek, de wijze waarop daarmee in de Marokkaanse gemeenschap wordt omgesprongen en hoe daar in de Nederlandse context op een effectieve manier mee om te gaan.
 - c. Waar nodig optreden als consultant voor individuele vragen die voortkomen uit de bijeenkomsten.
 De werkwijze van de consultant wordt gemonitord. Voornemen is om daarvoor een stagiaire van de opleiding Interculturele psychologie van de Universiteit van Utrecht uit te nodigen.
Het project sluit af met een evaluatie en slotbijeenkomst voor samenwerkingspartners en subsidiënten waarin de resultaten worden gepresenteerd en voorstellen worden geformuleerd voor het vervolg, gericht op Turkse, Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap

Tijd

De activiteiten zijn fasegewijs beschreven waarbij de volgende tijdsplanning wordt aangehouden:

Fase 0/1,	<i>voorbereiding en probleemanalyse</i> : start september 2008 - 1 januari 2009
Fase 2	<i>ontwikkeling van samenwerking met zelforganisatie</i> : start sept. 2008 - 1 feb.2009
Fase 3	<i>plan van aanpak i.s.m. partners</i> : 1 jan. 2009 – 1 juli 2009
Fase 4	<i>videoproductie</i> : 1 april tot 1 oktober 2009 (technische afwerking in zomermaanden)
Fase 5	<i>aannemen intermediair/startmanifestatie</i> in september 2009
Fase 6	<i>uitvoeringsfase</i> : september 2009 - september 2010
Fase 7	<i>eindevaluatie/slotbijeenkomst</i> : september 2010 - oktober 2010

In een schematisch overzicht ziet de planning er als volgt uit:

09/09 - 10/11	09/08	10/08	11/08	12/08	01/09	02/09	03/09	04/09	05/09	06/09	07/09	08/09	09/09	10/09...08/10	09/10	10/10
Fase 0/1	█															
Fase 2	█															
Fase 3				█												
Fase 4							█									
Fase 5													█			
Fase 6													█			
Fase 7															█	
Evaluaties	Aanloophase											Evaluatie aanloophase	Uitvoerings fase	Afrondingsfase		
													Halverwege uitvoering: evaluatie	Eindevaluatie		
Gewenste capaciteit: fte.	0,22	0,44	0,44	0,44	0,44	0,44	0,44	0,66	1	1	0,66	0,66	1,1	0,44	0,66	0,22
functie	projectleider	projectontwikkelaar											Projectleider			
													intermediair			

In de onderste twee rijen van het schema wordt de gewenste inzet (volume en deskundigheid) beschreven.

1. Projectleiding. Deze taak ligt in handen van de manager van het Steunpunt GGZ
2. Projectontwikkeling (HBO-plus/academisch niveau) Deze functie is erop gericht om inhoud te geven aan de fases 1 tot en met 5 (t/m 09-2009). Voor deze functie wordt een capaciteit begroot van 0,44 fte tot de fase van videoproductie en vanaf dat moment een capaciteit van 0,66 fte.
3. Intermediair (MBO/HBO-niveau, 0,44 fte.) Daarvoor wordt een ervaringsdeskundige van Marokkaanse herkomst aangezocht, opleiding in het kader van BGE/ROC Midden Nederland is een aanbeveling) aan te stellen voor de periode van één jaar.

Begroting

De totale kosten van het project zijn begroot op € 142.972,- (zie bijlage)

Voor de dekking van deze kosten investeert het Steunpunt GGZ zelf in de kosten voor projectleiding. Daarnaast wordt een beroep gedaan op subsidiegevers.

Gemeente Utrecht heeft uit het participatiefonds OGGZ een bijdrage gegeven ter stimulering (toegezegd). Voor implementatie van de activiteiten na de pilotfase zal ook een beroep gedaan worden op de gemeente Utrecht, in het kader van de WMO. Voor alle activiteitenkosten (productie video, organiseren van voorlichtingen en monitoring van activiteiten) wordt een beroep gedaan op fondsen en op de samenwerkingspartner Altrecht. Voor de kosten van de pilot (m.n. salariskosten) wordt een beroep gedaan op de subsidieregeling Wonen, Welzijn en Zorg van de Provincie Utrecht.

Vertrekpunt voor het vaststellen van de begroting (model begrotingsformat WMO-subsidies) zijn de bruto-personeelskosten en berekening van overheadkosten naar rato. Voor de inzet van vrijwilligers wordt inzet van een vrijwilligersondersteuning begroot van 1 fte, per 12 fte. vrijwilligersinzet.

Kwaliteit

Er zijn verschillende inhoudelijke en uitvoeringseisen:

1. Het project is opgezet als cliënteninitiatief, dat betekent enerzijds dat er gewerkt wordt met actieve betrokkenheid van mensen met ervaring als cliënt in de psychiatrie en anderzijds vanuit de ervaring en deskundigheid die zij dienaangaand hebben opgebouwd. Vervolgens is het van belang dat de voorlichting draagvlak heeft onder de bevolkingsgroep waarop zij zich richt. Dat betekent dat ook duidelijk moet zijn dat de voorlichting aansluit bij de vragen en behoeften van de Marokkaanse gemeenschap en bij de mogelijkheden die daarbinnen bestaan om de boodschap om te zetten in begrip en nieuw gedrag. Dat wordt bewaakt door met de Marokkaanse zelforganisatie een samenwerking af te spreken die gebaseerd is op consensus en door (voorlichtings)producten, voordat zij definitief vorm krijgen, te testen. Doel van de video en de voorlichting is om het taboe te doorbreken op het hebben van psychiatrische problematiek en de acceptatie van mensen van Marokkaanse herkomst met psychische problemen binnen de eigen gemeenschap te vergroten. Dit is een criterium dat zowel voor het 'ervaringsdeskundigenperspectief' als het 'Marokkaanse perspectief' van belang zijn.
2. Aan het project wordt een begeleidingscommissie gekoppeld van deskundigen op het terrein van interculturalisatie, voorlichting, ervaringsdeskundigheid en een community-based mental health aanpak. Deze commissie adviseert de projectleider.
3. De effectiviteit van de inzet van de intermediair wordt gemonitord: dat zal enerzijds de vorm krijgen van een procesevaluatie, waarin de dilemma's en obstakels worden beschreven die de intermediair tegenkomt in de praktijk en anderzijds een meting van de waardering die cliënten en hun betrokkenen hebben voor de inzet van de functionaris. Dat kan door het effect van de voorlichting te meten bij deelnemers, via interviews of een evaluatieformulier..
Deelname aan de voorlichtingen wordt geregistreerd:
 - a. Aantal groepsvoorlichtingen
 - b. Aantal deelnemers per voorlichting
4. Het project wordt uitgevoerd onder eindverantwoordelijkheid van de projectleider/mager van het Steunpunt GGZ, die is opgeleid als medisch antropoloog en psycholoog.

Informatie

Fase 1 en 2 van het project worden afgesloten met een document, fase 4 met een videoproductie, en fase 6 en 7 met een evaluatierapportage, een methodiekbeschrijving en een advies voor vervolg, aan het Steunpunt GGZ en zijn partners, en aan de subsidiënten van het project.

Documenten worden vastgesteld door de projectleider, na advies van de samenwerkingspartners en de begeleidingscommissie.

Documenten zijn beschikbaar voor subsidiënten en de videoproductie is beschermd tot aan de eindfase van het project en wordt vervolgens tegen kostprijs ter beschikking gesteld, inclusief methodiekbeschrijving, verspreid via het netwerk van het Steunpunt GGZ en zijn samenwerkingspartners, en via de verspreidingskanalen van het Steunpunt GGZ (internetwinkel voor ego-documenten en ervaringsverhalen).

Organisatie

Iten behoefte van het project worden twee functionarissen aangenomen: een projectontwikkelaar, die in fase 2 tot en met 5, over een periode van 12 maanden werkt aan de ontwikkeling van de samenwerking, de werkwijze en de startbijeenkomst. De eerste zes maanden wordt daarvoor een medewerker aangetrokken voor 0,44 fte en vervolgens wordt het dienstverband voor de twee de zes maanden uitgebreid tot 0,66 fte. In de eindfase van de videoproductie is grotere betrokkenheid nodig en wordt voor twee maanden (fase van editing) de personele inzet uitgebreid tot 1 fte.

Voor de uitvoering van het project wordt in fase 5 een intermediair aangesteld (ervaringsdeskundig en van Marokkaanse herkomst), die over een periode van 12 maanden (tot en met september 2010) uitvoering gaat geven aan de voorlichtings- en informatiebijeenkomsten.

Het project wordt functioneel en organisatorisch uitgevoerd onder eindverantwoordelijkheid van de projectleider, die ook voorzitter is van de begeleidingscommissie. Deze begeleidingscommissie sluit aan bij het bestaande overleg tussen Steunpunt GGZ, Altrecht en Platform GGZ over de stimulering van de inzet van GGZ- ervaringsdeskundigheid in Utrecht. Steunpunt GGZ kan op dit terrein rekenen op veel commitment van Altrecht door de personele bijdrage die geleverd wordt vanuit het bestuursbureau en vanuit het intercultureel management (Ronald May). Vertegenwoordigers van Altrecht hebben de intentie uitgesproken dat de instelling zal bijdragen aan de videoproductie.

De projectleider geeft leiding aan alle medewerkers die worden ingezet voor de uitvoering. Inhoudelijke aansturing wordt gegeven op grond van de samenwerking van de projectleider met de projectleider van de zelforganisatie die betrokken is bij het project, met een projectleider die van daaruit actief is.

De begeleidingscommissie adviseert de projectleider op grond van de rapportage van de medewerkers. Qua verantwoordingsprocedures worden de reguliere verantwoordingslijnen binnen het Steunpunt GGZ gevolgd.

Communicatie

Interne communicatie is met name gericht op het informeren van de ervaringsdeskundigen, de betrokken zelforganisatie, en de begeleidingscommissie over de voortgang van de activiteiten. Externe communicatie is erop gericht om publiciteit te genereren voor de startbijeenkomst, waarin de video in première gaat, de intermediair wordt voorgesteld en de voorlichtingscyclus wordt gepresenteerd. Publiciteit moet erop zijn gericht om voor die bijeenkomst een zo breed mogelijk draagvlak te vinden binnen de Marokkaanse gemeenschap en binnen de zelforganisaties binnen die gemeenschap. Publiek commitment van sleutelfiguren in de gemeenschap wordt daarbij van belang geacht.

Aan het einde van het project is het belang om de resultaten van het project zo goed mogelijk te communiceren naar collega-organisaties in het land en naar (zorg)instellingen en overheden in de provincie Utrecht. Relevant zijn de gemeente als uitvoerder van de WMO en kenniscentra interculturalisatie.

Risico's

Het risico van stigmatisering van mensen met psychische problematiek is binnen de Marokkaanse gemeenschap groot. De ervaring is dat cliënten van Marokkaanse herkomst daarvoor beducht zijn en niet naar buiten durven treden met hun ervaring met psychische problematiek, uit vrees voor uitstoting.

Het Steunpunt heeft twee ervaringsdeskundigen van Marokkaanse herkomst die zijn opgeleid in het kader van het programma Samen Deskundig, die bereid zijn om te participeren en ook voorbereid zijn op het omgaan met negatieve reacties op hun ervaringsverhaal. Het programma Samen Deskundig voorziet in intervisie in een lotgenotengroep en ondersteuning door een deskundige medewerker met eigen ervaringsdeskundigheid/coach. Beide betrokkenen volgen bovendien de opleiding BGE van het ROC Midden Nederland (opleiding begeleider geestelijke gezondheidszorg met ervaringsdeskundigheid), die bijdraagt aan het behouden van de nodige professionele distantie.

Evaluatie

Evaluatie is een wezenlijk aspect van kwaliteitsbewaking zoals hierboven benoemd. De effectiviteit van de inzet van de intermediair wordt gemonitord: dat zal enerzijds de vorm krijgen van een procesevaluatie, waarin de dilemma's en obstakels worden beschreven die de functionaris tegenkomt in de praktijk en anderzijds een meting van de waardering die cliënten en hun betrokkenen hebben voor de inzet van de functionaris. Dat kan door het effect van de voorlichting te meten bij deelnemers, via interviews of een evaluatieformulier..

Het project wordt geëvalueerd met de samenwerkingspartner na fase 5, halverwege fase 6 en aan het einde van fase 7 (zie overzicht).